

Pierwsze trzy rozdziały (s. 19-74) wprowadzają do teologii moralnej, wyjaśniając jej podstawowe pojęcia, jak: moralność, tzw. dobre życie, szczęście, struktura czynu ludzkiego i cnota, a w dalszej części grzech (s. 231-250). Od rozdziału 4 Mattison przechodzi do szczegółowego omawiania poszczególnych cnót, najpierw kardynalnych, a potem teologicznych. Regularnie, po każdym rozdziale o charakterze wykładu, następuje część praktyczna, gdzie przedstawione zagadnienie zostaje na nowo zanalizowane na przykładzie wybranego przypadku wziętego z życia. Celem tego jest, jak sam pisze, najpierw ukazanie konkretnych wskazań w obrębie omawianego zagadnienia, a z kolei zrealizowanie tytułowego założenia książki – jak w tej kwestii budować moralność (etykę) szczęścia na bazie cnót (s. 113). Konsekwentnie realizowanym celem pracy jest więc nie tylko teoretyczna prezentacja wskazanych zagadnień, ale i ich zastosowania w codziennym życiu chrześcijańskim. Te praktycznie omawiane zagadnienia wypływają często z konkretnych doświadczeń młodych ludzi, jak dla przykładu spożywanie alkoholu w kontekście życia studenckiego (s. 113-133), ocena moralna użycia bomby atomowej (s. 160-179), czystość a pozamałżeńskie współżycie seksualne (s. 333-363), eutanazja (s. 364-392). Mattison znajduje też miejsce na rozdział o Jezusie Chrystusie (s. 273-289) czy o łasce (s. 311-323). Całość opracowania kończy modlitwa o cnoty (s. 393-409) – jest to swego rodzaju rozważanie Modlitwy Pańskiej ułożone w taki sposób, by przekonać czytelnika, że modlitwa służy poznaniu i kształtowaniu cnót w codziennym chrześcijańskim życiu moralnym. Przy tej okazji Mattison w interesujący sposób wyjaśnia, jak modlitwa *Pater noster* buduje cnoty (s. 399nn.): „Ojciec nasz, [...] święć się imię Twoje” (wiara), „przyjdź królestwo Twoje” (nadzieja), „bądź

wola Twoja” (miłość), „chleba naszego [...] daj nam dzisiaj” (roztropność), „odpuść nam nasze winy, jako i my odpuszczamy naszym winowajcom” (sprawiedliwość), „i nie wódz nas na pokuszenie” (umiarkowanie), „ale nas zbaw ode złego” (męstwo).

Introducing Moral Theology: True Happiness and the Virtues to praca, którą z pewnością warto polecić młodym adeptom teologii oraz wszystkim świadomym chrześcijanom, którym zależy na tym, by lepiej zrozumieć treść wary i jej moralne wymagania. Nie jest to opracowanie wąsko naukowe, które może być bardzo użyteczne wszędzie tam, gdzie potrzeba ciągle nowego wykładu nauki moralnej, zawsze w zgodzie z Magisterium Kościoła.

ŚLAWOMIR NOWOSAD

Andrzej Derdziuk OFMCap., *Mądrość spotkania. Kierownictwo duchowe bł. Jana Pawła II wobec Wandy Półtawskiej*, Edycja Świętego Pawła, Częstochowa 2011, ss. 106.

Publikacja o. prof. A. Derdziuka pt. *Mądrość spotkania. Kierownictwo duchowe bł. Jana Pawła II wobec Wandy Półtawskiej* jest książką o książce, tym bardziej oczekiwaną na rynku wydawniczym, że „źródło” (*Beskidzkie rekolekcje. Dzieje przyjaźni księdza Karola Wojtyły z rodziną Półtawskich*, Edycja Świętego Pawła, Częstochowa 2009) zostało przyjęte przez czytelników z wielkim entuzjazmem, ale i z wielką rezerwą, a nawet z ostrą krytyką, zwłaszcza w niektórych mediach, węszących sensację. Warto więc było podjąć się trudnego zadania analizy dzieła, które wzbudza przeciwstawne emocje, i rzeczowo uwypuklić jego przesłanie, aby czytelnik mógł zaczerpnąć z publikacji źródłowej jak najwięcej korzyści duchowych.

Opracowanie o. prof. A. Derdziuka liczy 106 stron tekstu i jest opatrzone dolnymi przypisami, które zawierają m.in. odnośniki bibliograficzne wspominanych lub cytowanych publikacji. Całość książki jest zborna, poszczególne jej części są merytorycznie powiązane i logicznie następują po sobie. Składa się ona z pięciu rozdziałów oraz wprowadzenia i zakończenia. Autor zasadnie pominął omawianie życiorysu ks. K. Wojtyły/papieża Jana Pawła II oraz W. Półtawskiej. Pierwszy jest powszechnie znany, drugi dostępny w książce *Beskidzkie rekolekcje* stanowiącej podstawę aktualnych rozważań.

Wprowadzenie do publikacji *Mądrość spotkania* zawiera uzasadnienie podjęcia przez ojca profesora zawartych w niej rozważań, jej cel oraz przeznaczenie – recenzowana pozycja nie ma zastąpić czytania *Beskidzkich rekolekcji*, przeciwnie, wymaga sięgnięcia do nich, co najlepiej wyraża okładka, na której znajduje się ilustracja „książki-źródła” niejako zanurzona w „prze stworzach” refleksji o niej.

Rozdział pierwszy recenzowanej pozycji jest poświęcony omówieniu celu i przesłania *Beskidzkich rekolekcji* (którą o. prof. A. Derdziuk nazwał „polską *Filoteę*”) jako książki, na podstawie której będą dokonywane przez autora dalsze analizy. Słusznie nie podjął on dyskusji z narosłymi wobec tej pozycji kontrowersjami w mediach, przeciwnie, treść całego opracowania zmierza do wydobycia i uwypuklenia pozytywnej i duchowej intencji wydania przez W. Półtawską *Beskidzkich rekolekcji* jako publikacji, mającej na celu pomóc czytelnikom w zmaganiach na własnej drodze rozwoju duchowego oraz na drodze kierownictwa duchowego. W rozdziale drugim został omówiony układ *Beskidzkich rekolekcji*, przy czym autor nie tylko przedstawia jej zawartość w aspekcie formalnym, ale też dokonuje wnikliwej analizy mery-

torycznej, charakteryzując treść, cel i przesłanie dwóch głównych części książki, jak też „Wprowadzenia” dokonanego przez ks. abp. J. Michalika oraz tekstu męża W. Półtawskiej. Sposób realizacji tego rozdziału pozwala na lepsze zrozumienie zasadności wydania przez Wandę Półtawską książki w takim, a nie innym układzie treściowym i podprowadza pod zagadnienia podjęte przez o. prof. A. Derdziuka w zasadniczej części jego publikacji.

W trzecim rozdziale książki z analizy sposobu kierownictwa prowadzonego przez ks. K. Wojtyłę wobec W. Półtawskiej o. prof. A. Derdziuk wyprowadza wskazania dla kierowników duchowych, jakimi powinni kierować się w swojej posłudze kapłańskiej. Autor nie ogranicza się do podania wymagań wobec kierownika, ale omawia również niebezpieczeństwa źle rozumianego lub prowadzonego kierownictwa i załącza ostrzeżenia, konieczne, by z jednostkowego przykładu stylu kierownictwa Jana Pawła II nie wyprowadzać konkretnych wskazówek, jak powinno ono przebiegać w każdym wypadku. Nie można bowiem tego wzorca stosować do dosłownego powielania, gdyż dotyczy ono bardzo unikalnej relacji przyjaźni oraz kierownictwa duchowego prowadzonego przez takiego giganta duchowego, jakim był bł. Jan Paweł II.

Czwarty rozdział publikacji o. prof. A. Derdziuka zawiera omówienie wskazówek dla osoby prowadzonej w ramach posługi kierownictwa duchowego. Autor omawia kolejno wymagania, jakie powinna spełniać osoba kierowana, a które można sformułować w rezultacie refleksji nad stylem kierownictwa duchowego prowadzonego przez ks. K. Wojtyłę, a potem Jana Pawła II wobec W. Półtawskiej. Są nimi: wiara, nadzieja, miłość, pokora, dążenie do prawdy, wdzięczność, bezwarunkowe podanie się woli Bożej, dyskrecja, zaangażowanie.

zowanie w praktyki religijne, skupienie wewnętrzne, rozmodlenie.

Piąty rozdział recenzowanej pozycji dotyczy wybranych elementów kierownictwa duchowego Jana Pawła II wobec W. Półtawskiej na przykładzie książki *Beskidzkie rekolekcje* takich, jak: chrystocentryzm, otwarcie na działanie Ducha Świętego, wymiar sakramentalny, maryjność drogi duchowej, pasyjne elementy duchowości oraz przyjaźń ze świętymi.

Książkę wieńczy zakończenie, w którym autor wyakcentował najważniejsze elementy stylu kierownictwa oraz postawy penitentki, jakie dają się zauważyć w trakcie analizy *Beskidzkich rekolekcji*, oraz sformułował kilka wskazań, jak korzystać z przygotowanej przez niego pozycji. Dokonując ogólnej oceny publikacji, można stwierdzić, że autor osiągnął z powodzeniem zamierzony przez siebie cel.

Książka o prof. A. Derdziuka jest nowością na rynku, nie ma bowiem dotychczas publikacji na podjęty w niej temat. Poprzez swój charakter oraz treść jest bardzo oryginalnym opracowaniem problemów związanych z kierownictwem duchowym i zajmie ważne miejsce wśród pozycji innych autorów z tej dziedziny. Recenzowana praca ma charakter popularnonaukowy, tzn. przedstawia naukową wieloaspektową analizę kierownictwa ks. K. Wojtyły, a potem Jana Pawła II względem W. Półtawskiej, a jednocześnie jest napisana językiem popularnym, dzięki czemu może być dostępna dla szerokiego kręgu odbiorców. Styl literacki książki jest zrozumiały, narracja jest prowadzona ładną polszczyzną, przez co opracowanie to czyta się łatwo, z zainteresowaniem.

Wobec popularności pracy źródłowej, jaką są *Beskidzkie rekolekcje*, należy spodziewać się zainteresowania czytelników również tą pozycją. Może być ona adresowana zarówno do kapłanów, zwłaszcza do

tych, którzy odnaleźli kierownictwo duchowe jako „powołanie w powołaniu”, jak też do osób, które są prowadzone przez kierownika duchowego lub poszukują pomocy w tym zakresie, oraz do osób, które nie mają kierownika, ale starają się prowadzić głębsze życie wewnętrzne, odczytywać wolę Bożą na każdy dzień, by jak najlepiej realizować swoje powołanie życiowe, rozwijać złożone w nich talenty. Analizy prowadzone przez o. prof. A. Derdziuka ukazują bowiem, że droga duchowa W. Półtawskiej, pomimo bardzo indywidualnego i niepowtarzalnego kontekstu, podlega ogólnym uniwersalnym zasadom rozwoju duchowego, o który tak pieczołowicie dbał jej Kierownik.

Omawiana publikacja o prof. A. Derdziuka wskazuje nie tylko na merytoryczne znanstwo jej autora co do problematyki kierownictwa duchowego, stanowiąc „następny krok” wobec wcześniejszej jego pozycji pt. *Spowiedź kobiet* (Lublin, 2011, Wydawnictwo Gaudium, współautor: A. Zwierz), ale również na jego analityczny warsztat pracy, dzięki któremu udało się wydobyć tak wiele pereł i perełek z *Beskidzkich rekolekcji*. Praca o. prof. A. Derdziuka nie jest kompilacją fragmentów tej książki, przeciwnie, autor ilustruje wprawdzie swoje wywody cytatami, ale całość tego opracowania jest jego bardzo oryginalnym wkładem w zagadnienie kierownictwa duchowego. Książka *Beskidzkie rekolekcje* pozwoliła mu bowiem ukazać niezwykle prowadzenie duszy przez bł. Jana Pawła II, a jednocześnie wyszczególnić na jej podstawie to, co może być pomocne zarówno dla kierowników, jak i penitentów, oraz przestrzec ich przed błędnymi postawami lub posunięciami. Ponadto, ważne są te wszystkie refleksje, które nie tylko ukazują teologiczny wymiar kierownictwa duchowego, ale zwracają również uwagę na jego konkretne uwarunkowania

psychospołeczne, które w kierownictwie muszą być uwzględniane z powodu jego zawsze bardzo indywidualnego charakteru.

Upowszechnienie zawartych w książce treści poprzez jej wydanie drukiem przyczyni się zapewne do poprawy sytuacji w zakresie posługi kierownictwa duchowego, która jest bardzo potrzebna współczesnemu człowiekowi, a napotyka nierzadko na trudności zarówno po stronie kierownika, jak i penitenta. Opracowanie to może być jednocześnie konkretną zachętą do szukania przez wiernych kierownictwa duchowego i podejmowania tego rodzaju służby przez kapłanów. Tym samym wpisuje się swoim przesłaniem we wskazania zawarte w nauczaniu papieskim zarówno Jana Pawła II, jak i Benedykta XVI.

DOROTA KORNAS-BIELA

Ireneusz Mroczkowski, *Teologia moralna. Definicja, przedmiot, metoda*, Płocki Instytut Wydawniczy, Płock 2011, ss. 75.

Książkę Ireneusz Mroczkowski, Przewodniczący Stowarzyszenia Teologów Moralistów w Polsce, dał się poznać jako człowiek, który prowadzi od wielu już lat badania oraz dialog na temat dobra i zła z tymi, którzy poszukują sensu życia. Jednocześnie pragnieniem ks. prof. Mroczkowskiego od dłuższego już czasu było, czemu niejednokrotnie dawał wyraz podczas ogólnopolskich zjazdów teologów moralistów, przygotowanie konkretnej pomocy w formie publikacji dla tych, którzy pragną zdobywać wiedzę teologiczną. Nic więc dziwnego, że pojawiła się na rynku wydawniczym bardzo wartościowa publikacja tego właśnie autora pt. *Teologia moralna. Definicja, przedmiot, metoda*.

Książka ks. I. Mroczkowskiego składa się z czterech logicznych i merytorycznie powiązanych ze sobą rozdziałów, wstępu, bibliografii oraz indeksu osób. Szkoda jednak, że w niniejszym opracowaniu zabrakło zakończenia podsumowującego efekty przeprowadzonych badań.

Autor we wstępie zauważa, że najważniejszym zadaniem metodologicznym w tworzeniu współczesnej teologii moralnej jest dialog pomiędzy wiarą a krytycznym rozumem etyki oraz obrona przed redukcjonistycznym widzeniem człowieka prezentowanym we współczesnych naukach humanistycznych. Przywołane we wstępie zagadnienie podejmowane jest konsekwentnie w niniejszym wydawnictwie.

Rozdział pierwszy jest prezentacją teologii moralnej jako nauki o moralności chrześcijańskiej. Autor sięgnął w nim do historii. Zajął się bowiem najpierw historyczną refleksją metodologiczną od czasów patrystycznych po współczesność. Na uwagę zasługuje przywołana w opracowaniu koncepcja S. Pinckaersa, który określany jest jako jeden z ważniejszych autorów odnowy posoborowej teologii moralnej. Autor ów ukazuje Kazanie na Górze jako podstawowe źródło teologii moralnej. Rzeczywiście ta koncepcja jest niezwykle interesująca. Pozwala ona bowiem przedstawić chrześcijańską moralność z moralności obowiązku i powinności na moralność cnoty. Co więcej jest ona swoistym lekarstwem na płytki racjonalizm współczesności.

Kolejnym zagadnieniem, jakim zajmuje się ks. Mroczkowski w pierwszym rozdziale, jest zdefiniowanie pojęcia „teologia moralna”. W tym celu autor postuluje, aby sięgnąć do nauki Soboru Watykańskiego II (1962-1965), następnie do *Katechizmu Kościoła katolickiego* (1992) oraz encykliki Jana Pawła II *Veritatis splendor* (1993). Okazuje się, że niezwykle trafne wskaza-